

**CƠ CHẾ SINH BỆNH CỦA VI SINH VẬT TRÊN ĐƯỜNG HÔ HẤP:
ÁP DỤNG TRONG ĐIỀU TRỊ VÀ PHÒNG BỆNH VIÊM PHỔI
TRONG THỜI ĐẠI COVID-19**

*PGS.TS.BS Trần Văn Ngọc
Chuyên khoa hô hấp*

1. *Đường hô hấp là một trong những bộ phận quan trọng, “sống còn” của cơ thể. Nhưng đây cũng là cơ quan phải đối mặt với nhiều vi sinh vật gây bệnh. Như chúng ta đã biết ở đường ruột có cả vi khuẩn có lợi và vi khuẩn có hại. Vậy vi sinh vật ở đường hô hấp có giống như vậy không?*

Đường hô hấp cũng có hệ vi sinh thường trú tại đường hô hấp trên và cả đường hô hấp dưới, tạo nên hệ sinh thái giúp cân bằng hệ sinh thái và giúp cho hệ hô hấp không bị nhiễm trùng.

2. *Các bệnh phổi phổ biến ở nước ta do vi sinh vật gây ra? Những bệnh nào đã và đang được khống chế rất tốt, bệnh nào việc điều trị vẫn còn gặp nhiều khó khăn?*

Nhiễm trùng hô hấp trên, viêm khí phế quản và viêm phổi là 3 bệnh nhiễm trùng hô hấp phổ biến nhất. Nguyên nhân thường gặp nhất là do virus (virus cảm, cúm), vi khuẩn (phế cầu, Hemophilus influenzae, vi khuẩn không điển hình, vi khuẩn lao), nấm (candida). Việc khống chế tốt phụ thuộc nhiều yếu tố: độc lực tác nhân gây bệnh (virus SARS, virus cúm gà, COVID19, vi khuẩn kháng thuốc trong cộng đồng và nhất là vi khuẩn trong bệnh viện) và sức đề kháng của bệnh nhân (tuổi, bệnh đi kèm, tới bệnh viện sớm hay muộn, đã có chủng ngừa hay chưa)

3. *Khi xâm nhập vào đường hô hấp thì các vi sinh vật như vi khuẩn, vi nấm, virus sẽ hoạt động như thế nào để gây bệnh cho con người PGS?*

Vi sinh vật xâm nhập vào đường hô hấp gây bệnh cho cơ thể phải có số lượng lớn, hoặc độc lực mạnh trên một cơ địa có sức đề kháng giảm (tuổi, bệnh đi kèm, suy giảm miễn dịch do bệnh hay do thuốc,...). Trong đa số trường hợp, vi sinh vật xâm nhập sẽ bị loại trừ và không gây bệnh. Một số trường hợp mất cân bằng như đã nói ở trên, vi sinh vật tăng trưởng và phá huỷ hàng rào bảo vệ cơ học của lớp biểu mô lông chuyển và xâm nhập sâu hơn vào mô và máu. Nếu hệ miễn dịch bẩm sinh hay có được của cơ thể bị suy yếu trong các đáp ứng của mình sẽ dẫn đến phát bệnh.

4. *Việc điều trị viêm phổi do vi khuẩn, vi nấm, virus được tiến hành như thế nào? Có phải điều trị viêm phổi do virus khó khăn hơn 2 tác nhân kia hay không?*

Điều trị đặc hiệu kháng lại tác nhân gây bệnh bằng kháng sinh, kháng nấm và kháng virus còn nhạy cảm (tác nhân gây bệnh dễ dàng kháng lại thuốc nếu sử dụng không đúng) và nâng cao sức đề kháng của cơ thể (dinh dưỡng, vitamin, nước,...). Nếu mắc virus cảm cúm thông thường thì không cần điều trị đặc hiệu cũng sẽ khỏi, nhưng với những virus mới lạ, có độc lực cao sẽ gây tử vong cao vì chưa có thuốc đặc trị.

3. *Riêng đối với virus SARS-CoV-2, khi virus này xâm nhập vào đường hô hấp của con người thì cơ chế bệnh sinh như thế nào?*

Cũng giống như các vi sinh vật khác, câu hỏi này mời bạn xem bài nói của GS.BS. Trần Tịnh Hiền

4. *Những người theo dõi tin tức bệnh COVID-19 thường nghe cụm từ “phim phổi trắng xóa” và hiểu rằng đó là tình trạng bệnh nghiêm trọng. Vậy X-quang có hình phổi trắng xóa thường gặp trong những bệnh lý nào? Và sau khi điều trị phổi sẽ phục hồi ở mức độ nào, có di chứng gì không?*

Hình ảnh trắng xóa trên phim X quang là do dịch viêm xuất tiết và lấp đầy phế nang và lan rộng ra toàn bộ phổi. Việc lan rộng càng nhanh, càng nhiều chứng tỏ bệnh càng nặng vì sẽ gây suy hô hấp cấp; nếu không điều trị kịp thời sẽ dễ tử vong. Phim phổi trắng xóa nói lên tình trạng viêm phổi rất nặng. Việc phục hồi hoàn toàn hay để lại di chứng (giãn phế quản, xơ phổi,...) phụ thuộc vào tác nhân gây bệnh, vào việc điều trị (sớm hay muộn).

5. *Dịch SARS năm 2003 để lại những kinh nghiệm gì để giúp chúng ta đối phó với bệnh COVID-19 ạ?*

Sự chủ quan, thiếu thông tin, thiếu cảnh giác, thiếu minh bạch sẽ là những bài học rất đắt giá cho nhân loại trong mọi đợt dịch. Sự cảnh giác cao độ về bệnh lạ cùng với sự nhạy bén hợp tác của ngành y tế và hệ thống chính trị, nhân dân sẽ góp phần không chế thành công dịch SARS 2003 và dịch COVID-19 hiện nay.

6. *Theo tin tức từ nước ngoài, một số bác sĩ chuyên ngành chăm sóc tích cực khuyến nên để bệnh nhân COVID-19 nằm sấp. PGS có ý kiến thế nào về việc này?*

Trong những trường hợp nặng, suy hô hấp cấp mà thở máy theo kiểu thông thường (nằm ngửa) không hiệu quả, thì phương pháp thông khí nằm sấp có thể là một lựa chọn. Không phải chỉ riêng bệnh nhân COVID-19, trước đây phương pháp này cũng đã áp dụng cho những bệnh nhân suy hô hấp cấp khác. Cách này giúp tối ưu hoá cân bằng thông khí và tưới máu ở phổi và sẽ cải thiện oxy máu cho bệnh nhân.

7. *Mặc dù Việt Nam đã có những ca bệnh COVID-19 trở nặng nhưng cho đến cuối tháng 2 năm 2021 vẫn có rất ít (35) bệnh nhân tử vong. Nhờ những yếu tố nào mà chúng ta có được kết quả này?*

Sự thành công là tổng hợp của nhiều yếu tố: số lượng bệnh nhân ít so với nhiều nước sẽ không làm quá tải hệ thống chăm sóc y tế, sự quyết tâm của chính phủ và hợp tác chặt chẽ của mọi thành phần trong xã hội và nhất là sự tận tâm cộng với chuyên môn cao, kinh nghiệm điều trị bệnh nhân nặng của bác sĩ Việt Nam.

8. *Trong mùa dịch COVID-19, mọi người càng quan tâm hơn đến vấn đề: ngừa bệnh cho phổi, thanh lọc phổi... Vậy, có thanh lọc phổi được không? Làm thế nào để thanh lọc phổi có hiệu quả tốt.*

Sự thanh lọc là giúp cho hệ hô hấp thật sự khoẻ mạnh, đủ sức tổng khứ những vi sinh vật và vật chất có hại khi xâm nhập phổi như bụi mịn, dị nguyên,... Cần bảo vệ và tăng cường cho hàng rào cơ học của hệ hô hấp (lớp biểu mô nhầy có lông chuyên phủ trên bề mặt của đường dẫn khí, phản xạ ho, phản xạ đóng thanh quản, hệ miễn dịch), bằng cách tránh những tác hại cho nó: không hút thuốc lá, tránh không khí ô nhiễm, khí có hại, tăng cường tập thể dục thể thao, ăn uống đủ chất, chủng ngừa,... Đó là giúp cho cơ thể thanh lọc những tác nhân gây hại cho cơ thể và đường hô hấp./.